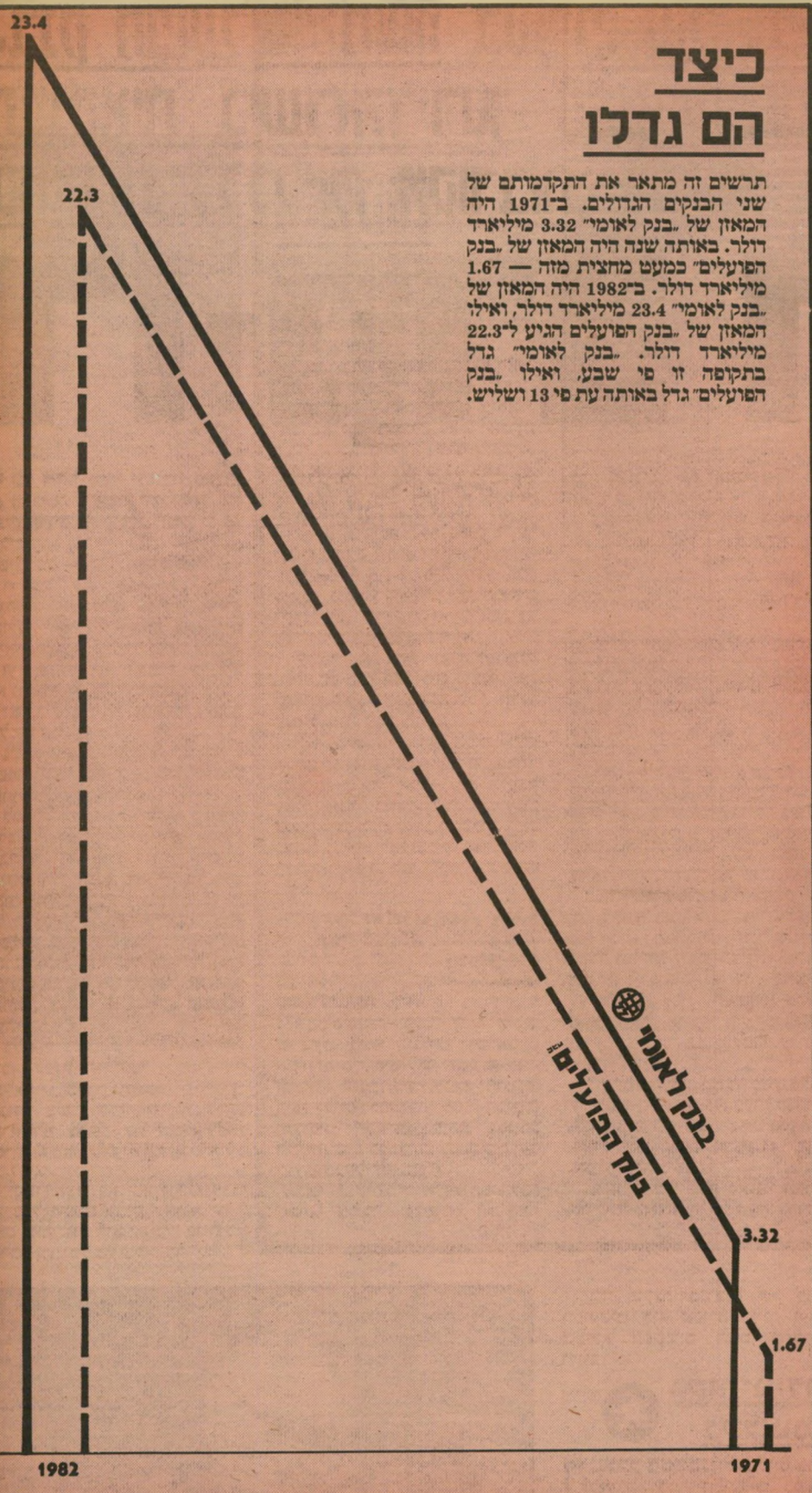

כיצד הם גדלו

תרשים זה מתאר את התקדמותם של שני הבנקים הגדולים. ב־1971 היה המאזן של בנק לאומי 3.32 מיליארד דולר. באותה שנה היה המאזן של בנק הפועלים כמעט מחצית מזה — 1.67 מיליארד דולר. ב־1982 היה המאזן של בנק לאומי 23.4 מיליארד דולר, ואילו המאזן של בנק הפועלים הגיע ל־22.3 מיליארד דולר. בנק לאומי גדל בתקופה זו פי שבע, ואילו בנק הפועלים גדל באותה עת פי 13 ושליש.

לפני תקופת לוינסון, התרכזה פחות מ־40% מכלל הפעילות הפינאנסית של חברת העובדים בבנק הפועלים. כאשר לוינסון סיים את תפקידו ב־1981, כבר עלה האחוז והגיע ל־80%, ויש הטוענים שיותר מכך. כאשר הסתיים בהצלחה השלב הזה, בתוך זמן קצר יחסית, התחיל השלב השני: הרחבת הבנק על־ידי מערכת תקיפה של רכישת בנקים אחרים. הזמן היה כשר לכך. המיתון של שנות ה־60' הותיר כמה מהבנקים הקטנים של המדינה במצב קשה — והם נפלו כפרי בשל בידיהם של הגדולים. כשהוא נעזר בספיר, על אפו וחמתו של נגיד־בנק ישראל באותם הימים, משה זנבר, רכש לוינסון בנקים והרחיבם.

ב־1971 רכש בנק הפועלים את בנק הלואה וחיסכון. שעוד קודם לכן רכש בעצמו את בנק זרובבל. ב־1972 נרכש בנק יפת. באותה שנה נרכש בנק תל־אביב לפיתוח ומש־כנתאות. שנה אחר־כך רכש בנק הפועלים את השליטה בחברת אמפל. הפועלת בעיקר בארצות־הברית. זו החברה שבה סיים יעקב לוינסון את הקריירה שלו בבנק הפועלים.

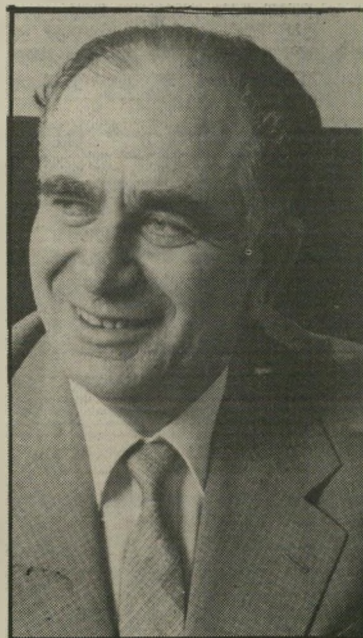
בנק הפועלים יסד ביחד עם בנק האיגודים המיקצועיים הגרמניים את בנק קונטיננטל, וב־1974 הוא רכש את השליטה בהבנק למשכנתאות ולהשקעות בבניין. ב־1975 נרכשו סניפי אקסציינג' נשיונל בנק אוף שיקגו.

נוסף על אלה שייכים לקבוצת בנק הפועלים גם בנק יתב של עוברי המדינה, בנק מסד, בנק עירי, בנק לחרושת, בנק אמפל, ובנק אוצר

ארנסט יפת נשלח ללמוד בגימנסיה רחביה שבירושלים, בית־הספר של ילדי העשירים כאותה התקופה. אך הוא לא סיים את לימודיו, ובעודו נער התחיל לעבוד בבנק המישפחתי. אחרי שנפטר אביו, ב־1939, התחילו המריכות בין הנער ובין מנהל־הבנק, אלפרד פויכטוונגר, בשלב הראשון במערכה נכנע יפת. הוא התגייס לצבא הבריטי, ושירת בו עד אחרי מילחמת העולם השנייה.

כאשר חזר, בוגר יותר אך עקשן לא פחות, גברו המריכות בין השותפים, פחות, ויפת נשלח על־ידי פויכטוונגר לגלות בחיפה, שם הוא ניהל את סניף הבנק.

יפת התנגד בתוקף לניסיונו של אלפרד פויכטוונגר למוג את הבנק המישפחתי בבנק איגוד, שבעליו היו כמה מיליונרים אנגליים ומשקיעים אמריקאיים. התנגדותו של יפת הצעיר

בנקאי איינהרן ותיק בבנק

הכעיסה כליכך את פויכטוונגר, עד שהוא החליט לפטר את יפת מעבודתו. יפת מצא עבודה בבנק איגוד. דווקא, שאחרי שנים רבות נרכש על־ידי בנק לאומי. בנק יפת נרכש מאוחר יותר על־ידי בנק הפועלים, ושמו הוסב לבנק אמריקאי־ישראלי. אחרי שהוא אוחז עם סניפי אקסציינג' נשיונל בנק אוף שיקגו, שהיה ברשות בנק הפועלים.

ד"ר ישעיהו פורדר, שעמד בראש בנק לאומי כאשר נרכש בנק איגוד, הציע ב־1961 לארנסט יפת להצטרף להנהלת בנק לאומי — וחלפו 10 שנים עד שהתייצב יפת בראש הבנק, במקום הד"ר ארנסט להמן.

ברעתו של יפת לא היה להניח ללוינסון להצליח במשימתו. בנק לאומי היה מאז ומתמיד הבנק הגדול בישראל, ויפת נלחם בחירוף־נפש כדי להותירו במקום המכובד הזה.

בנק לאומי נוסד על־ידי חברת אנגלו־פלסטינית, שהתאגדה בכ"ר 1902, ופתחה ב־1903 את הסניף הראשון ביפו. החברה היתה המכשיר הפינאנסי של אוצר התיישבות היהודים. ב־1931 נערכו שינויים, ובנק אנגלו־פלסטינית ירש את החברה.

הבנק, שהיה המכשיר הפינאנסי של הסוכנות היהודית, הפך עם הקמת המדינה לבנק הממשלתי, וחלפו כמה שנים עד שהוקם בנק־ישראלי, שירש את בנק לאומי בתפקידו זה. אך הממשלה — כמוה כסוכנות — המשיכה להיות לקוח גדול וחשוב של בנק לאומי.

הטקטיקה של יעקב לוינסון במילחמתו בבנק לאומי היתה לבצר תחילה את מעמדו של בנק הפועלים. הוא העביר בזה אחר זה את המוסדות התעשייתיים והפינאנסיים של חברת העובדים אל בנק הפועלים. היה זה מאבק קשה, פוליטי לא פחות מכלכלי.

בנקאי גזית הרחק מתקשורת

החייל, שנרכש לאחרונה. לבנק יש גם יותר מ־30 אחוזים ממניות קונצרן הענק כלל, הוא מחזיק בחלק מן השליטה בחברה לישראל, יש לו חברת השקעות משלו, והוא הקים רשת עניפה של סניפים וחברות־בנות בחו"ל.

ההסתדרות נגד הסוכנות

אך גם בנק לאומי לא קפא על שמריו. היום הוא מחזיק בבנק איגוד, בבנק ערבי־ישראלי, בבנק עליה, בבנק קופת־עם, בבנק למשכנתאות, בבנק לפיתוח הת־עשייה, בבנק לפיתוח החקלאות, בלאומי ליסינג, בחברה להשקעות, בחברה לבטוחות ולהלוואות ובחברה למימון — ונוסף לכך ברשת של בנקים וסניפים בחו"ל.

המערכה בין הבנקים התנהלה לא פעם כחריפות רבה. הם התמודדו על רכישת בנק ארץ־ישראל בריסניה, שלבסוף נתפס על־ידי בנק־ישראלי. לא תמיד המערכה היא ישירה: בנק לאומי עומד מאחורי קבוצת דנות, שרכשה את הבנק הבינלאומי הראשון. לא חלף זמן רב אחרי הקמת דנות, עד שקמה קבוצת־ההשקעות גרינט, הגתמת על־ידי בנק הפועלים, ואשר רכשה את השליטה בחברת הולד סטנול. המאבק גם אינו נעדר היבטים

פוליטיים. כל עוד שלטה ממשלת המערך, היה מצבו של בנק הפועלים טוב יותר, יחסית, אך בתקופת שילטון המערך לא קופח גם בנק לאומי, שכן לשני הבנקים היה "אבא" אחד — מכיוון שהמערך שלט גם בסוכנות. מצב זה השתנה תכלית שינוי כשעלה הליכוד לשלטון. הליכוד שולט עתה בסוכנות היהודית, שהיא "בעל הבית" של בנק לאומי. אך המערך שבאופוזיציה שולט בה־סתר, ובעלת הבית של בנק הפועלים.

השינוי המובהק הראשון היה בתקופת כהונתו של ייגאל הורביץ כשרהאוצר. הורביץ ביטל, ב־1979, את זכותו של בנק הפועלים להסדר־הצמדה על הלוואות־פיתוח שניתנו מתוך כספי קרנות־ההסתדרות. בשבועות האחרונים הערים שרצהוצר יורם ארדור קשיים על ניסיונו של קונצרו כלל לרכוש את

לאומי התרגלו לעובדה שבני הפועלים נושף בעורפם, וקרוב מאו במימדיו לבנק לאומי. בני הפועלים התרגלו לכך שכל שנה ה־כמעט משיגים את בנק לאומי — אינם משיגים אותו. זה אינו מונע מאנשי בנק הפועלים להצביע בגאווה על כך שהרווח לעובד בבנק שלה הוא הגבוה במערכת הבנקאית, ואילו אנשי בנק לאומי משיגים ואומרים שאין בכך חוכמה גדולה. הרכ הלקוחות של בנק הפועלים — ריבוי של לקוחות גדולים — מאפשר חיטכון גדול בכוח־אדם, ולכן הרווחיות לכל עובד נראים גבוהים יותר. יתכן שלמיתון המאבק תרמה גי העובדה שחלו שינויים אישיים בהנהלת הבנקים. גיורא גזית, שהיה החשב הכללי של משרד־האוצר, הוביל לתהלת בנק הפועלים על־ידי לוינסון. הוא מכחז בתפקידו כבו שלוש שנים. גזית מקפיד להרחיק או

יותר גדולים מישראל

המאבק החריף בין הבנקים אינו מנות, לעיתים, גם שיתוף־פעולה. הדולר, שלכאורה הוא נתון לשיקולי היצע וביקוש, מאז המהפך הכלכלי של שימחה ארליך, יש ביניהם גם מידה רבה של תיאום בקביעת שער־הריבית, שהיום הם הגבוהים בעולם המערבי. דומה שבשנים האחרונות המאבק אינו חריף עוד כפי שהיה. בבנק